

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 20 nr. 3

Foreningen for kirkegårdskultur

Nye medlemmer

Afdeling C.

Kirkegårdsgartner Hans Jensen, Sakskøbing.

Kirkegårdsgartner Herman Pedersen, Hvidovre.

Graver Aage Nielsen, Lysgaard, Skelhøje.

A/S R. Sigvardt, Orehoved.

Radioforedrag

Søndag morgen den 25. oktober kommer der et foredrag af kirkegårdsinspektør *J. Jørgensen* (Solbjerg) om: grandækning og lys på gravene til allehelgen og jul.

Billedtexten

til fig. 12 i VK nr. 2 angiver fejlagtigt *Willumsen* som skaber af det avbildede gravmæle. Det var *Rudolph Tegner*. Beklager det skete, som kun skyldes en fejlhuskning hos redaktøren.

Kirkegårdsindvielse

Mandag den 28. 9. havde Lyngby-Tårnbæk kommune inviteret til indvielse af deres store centralkirkegård, der indtil videre hedder *Lyngby Centralkirkegård*, men ventes at få et mere sigende navn. Kirkegården har tidligere været omtalt i VK XVII s. 90—96 og XIX s. 13—14, — og vi venter senere at kunne berette om den, navnlig de interessante bygninger, som er eller kommer der. Ved indvielsen var der en procession af kommunens 11 præster i ornat med provst *Sparsø* i spidsen samt en anden procession af kommunens folk og nogle indbudte med borgmester *Fenneberg* i spidsen. Provsten foretog den kirkelige indvielse, der blev sunget nogle til lejligheden passende salmevers, og borgmesteren takkede siden ved et glas vin til flere sider, ligesom udvalgsformand, viceborgmester *Karen Schack* takkede, navnlig arkitekterne *Iversen* og *Plum* og inspektør *Holger Nielsen*. Trods adskillige vanskeligheder er dele af anlægget groet godt til, og det kuplede landskab er formet i den store stil, næsten arkaisk virkende.

Dødsfald

Den 21. september avgik seniorchefen i firmaet *H. Baade* (udtales *Bade*) ved døden 86 år gammel. Firmaet har i en lang årrække været

virksom bl. a. med udmærkede nummerskilte til kirkegårdsbrug og hører til vore trofaste annoncører. Driften er tilrettelagt af den nu avdøde, så firmaet fortsætter.

Guds fred med vore døde. —

Fødselsdage

Vort tidsskrift, som kun udkommer med 4 hefter om året, kan af gode grunde ikke altid bringe de nyheder, som vi gerne ville have frem, — sådan f. ex. også med fødselsdage. Her har vi nu ikke mindre end 3 fødselsdage og alle af den stærke karat af: firsindstyve år, som vi altså kommer bagefter med. Men lad os sige det strax, at når man læser dette, er blomsterne til dagen visnet, så der er plads for friske, — samt for lykønskninger *post festum*.

Den 28. september fyldte Københavns Vestre Kirkegårds tidligere og højagtede inspektør, *Chr. Beck Skrydstrup*, 80 år, — til dennes mange gode gerninger ligger det nær for VK at takke, fordi S. i ikke mindre end 20 år sad i redaktionsudvalget for vort blad, og fordi han har bidraget med adskillige artikler af betydelig værdi for vore læsere. Den 1. i samme måned fyldte hans ægtefælle, fru *Thea Skrydstrup* ligeså de 80, — og ægteparret har haft den glæde sunde og raske at kunne fejre deres guldbryllup.

Op så fyldte altså den tredje, som skal nævnes, de 80, nemlig kirkegårdsinspektøren i Slagelse *Rosenmeier senior* den 5. oktober. R. hører til de ældste af medlemmerne i foreningen af kirkegårdsinspektører m. v. og har her i mangfoldige år været en nidkær kasserer, der udnævntes til æresmedlem („æreskasserer“), da han for få år siden trak sig tilbage.

Årsmøder

På Hindsgavl

avholdt Foreningen af inspektører, gravere og gartnere ved kirkegårde i Danmark sin generalforsamling d. 20/9 med insp. *A. Fich* som en mild og myndig dirigent. Da formanden, inspektør *Raahauge-Askegaard* desværre lå på hospitalet, bød næstformanden, insp. *C. Walbjørn Christensen* (Holstebro) forsamlingen velkommen, og sekretæren, insp. *Holger Nielsen* (Lyngby) avlagde beretningen. Af de iøvrigt interne drøftelser kan nævnes, at lønningsforholdene ganske naturligt lagde beslag på væsentlig tid, og at der stort set var tilfredshed

med den placering, som inspektørerne havde fået i den nye lønningslov. En udmeldelse af kirkefunktionærforbundet lod man dog stå ved magt. Den avlagte beretning samt kassererens (*Rosenmeier*) regnskaber, der balancerede med 7080 kr., godkendtes, mens inspektør *Hans Rønøs* velmente forslag om at ændre foreningens noget lange navn efter en livlig diskussion blev trukket tilbage. Ved valgene var der genvalg for *H. Rosenmeier* og *C. Walbjørn Christensen* til bestyrelsen, af inspektør *K. Thybjerg* som suppleant til samme, af *H. V. Rasmussen* til revisor og *E. Nielsen* som revisorsuppleant. Ved fastsættelse af stedet for næste års generalforsamling blev det bragt på tale, at foreningen i dette år måtte have 40-års jubilæum, og for nærmere at undersøge dette samt de deraf flydende muligheder for at ordne ekstraordinære festligheder m. m., avstod man fra at fastsætte stedet. Til den syge formand avsendtes blomster og gode ønsker.

Mandagen den 21. var helliget foredrag. Først fortalte trädgårdsark. *G. V. Walberg* om svensk kirkegårdskultur igennem en årrække og fra forskellige landsdele og viste til dokumentation en mængde af sine gode lysbilleder i farver eller sort/hvidt. En artikelserie om samme emne er påbegyndt i VK 19 s. 83—86 og ventes fortsat. Forstander *Skovby* (Vilvorde) berettede om sin deltagelse i en forstlig studierejse til Kroatien og havde også hertil en mængde billeder. Efter frokostpausen kom lektor *G. Georgsen* med et spirituelt foredrag om kirkegårdsprotokoller og lølblade (kartotekkort), af hvilke G. G. havde udfundet sindrige systemer med et væld af værdifulde oplysninger, stempler i farver og meget mere, — et slags supplement til det i nærværende hefte anførte af *Fich* (se hovednummeret s. 25—27). Årsmødets spørgetime var en ny ting og havde fremkaldt flere interessante momenter, der blev besvaret. Både de nys nævnte kartoteksystemer, vedligeholdelsesbetaling for legatgrave, løncirkulæret fra kirkeministeriet af 25. 6. 1959, gravkastningstaxter, optagelse i foreningen og endnu mere bragtes på dagsordenen, og som en af de sidste talere kom insp. *Fich* med et vægtigt indlæg om gravstedskultur og merkantilisme. Dagen sluttede med festmiddag med flere til lejligheden forfattede sange og diverse taler. Af dagens udenlandske gæster kan nævnes fra Island: *Ole Petersen*, fra Norge: *Karen Reistad* og fra Sverige: *Ivar Andersson*, *R. Ekstedt* med frue og *G. V. Walberg* ligeledes med frue.

Tirsdagen var først helliget fremvisning af redskaber og maskiner, — dette refereres af vor medarbejder nedenfor. Dernæst rullede

der en graver-revue ud i aftentimerne, hvortil kræfterne dels i text, dels i optræden leveredes af forannævnte *Aage Fich* og *Rosenmeier* samt insp. *H. D. Ørsted-Hansen*, fru *Else Eskildsen*, *Dunvald*, *Lomholt* og fru *Falmer-Nielsen*, og der fulgte ovenpå en cirkus-forestilling med *Jens Haumann* som „spræk-staldmester“ og nogle af de allerede nævnte kræfter, idet man af naturlige årsager udelod levende dyr. Dekorationerne var med megen humor udført af fru *Bodil Fich*. Her skal ikke fremhæves nogen af de udmærkede numre, men atter konstaterede man, at der vel er få faglige foreninger, som rummer så mange gode og rige amatør talenter som denne forening.

Sidste dag var viet en studietur. Den gik gennem Sydfyns smukkeste egne, over Assens til Svendborg og videre, — frokost i Vindeby kro, kaffe på Møllerrestaurationen med den enestående udsigt over det fynske arkipelag med de 42 øer mellem Fyn og Ærø, — foreningens 80-årige æresformand, inspektør *Jens Gravesen*, ledede turen, gav gæstfrit den ovennævnte kaffe, viste os sin sommerresidens i Vindeby, hvor der blev budt på æbler og anden frugt, — præsenterede os sin velholdte og velassorterede planteskole og frugtplantage på tåsingesiden, — hvorefter vi studerede hans ombyggede kapekrematorium, urnegården og urnehaven samt øvrige kirkegård med *Magnus Lund* som cicerone. Slutningen var besøg i æresformand Gravesens hjem, hvor både han og fru *Kristine* bød på vin og kager samt diverse slags at ryge. Jo, det var en æresrunde med ære for lederen af turen såvel som ejeren af planteskole m. m. samt leder af kirkegårdene i Fyns yndige, bakkede købstad ved Svendborgsund. Det var med varme følelser der blev takket af fra begge sider, — og deltagerne spredtes viden om til deres gerning; nogle værdifulde dage lå bag, værdifulde oplevelser havde præget sig i sindet.

Redskabsdagen

Demonstrationerne, der var henlagt til Hinds-gavl's gårdsplads, park og nærmeste marker, var godt tilrettelagt, og vore førende firmaer indenfor brancherne var mødt op med et righoldigt udvalg af redskaber m. m., som demonstreredes efter tur. I alleen forevistes traktordrevne fejmaskiner samt transportvogne o. l. af forskellig type og udførelse. Til fejning fås nu koste uden endelejer, således at kosten når helt ind til kantsten, mur el. l. (*B. Wulff*). *Belos* viste bl. a. en grusspreder af form og størrelse som en trillebør med grusspredningsapparat i bunden. Gruset spredes i trillebørs bredde, og vognen kan køres ved håndkraft

eller efter traktor. Utvivlsomt både tids- og grusbesparende, men lovlig kostbar (ca. 900 kr.).

Plæneklippere af flere typer forevistes såvel på en „langhåret“ græsmark udenfor gården som på parkens mere taknemlige plæner, alle klippere motordrevne. Om disse er bl. a. at sige, at de stadig er alt for støjende. Et enkelt firma (Belos) har med prisværdigt initiativ gjort en bevidst indsats for at dæmpe støjen ned, men det er ikke nok. Det må i denne teknikens tidsalder være muligt at finde frem til en kraftoverføring til vore redskaber med et minimum af støj. Hvis det er andet end et rent teknisk eller økonomisk spørgsmål, er der sandelig her et taknemligt emne for en kvik opfinder.

Der vistes motorklippere af så mange typer, at det må være muligt at tilfredsstille ethvert behov. Flerdelte traktortrukne klippere til store plæner, mindre klippere med enkelt skærebredde og med eller uden tromle bag kniven til mindre forhold, og til supplement de små, flade „skildpadder“, som skærer i det vandrette plan. En af disse findes i en udførelse, så den samtidig findeler evt. nedfaldent løv, der derefter tjener som gødning for plænen (Belos).

På en brakmark viste traktorer, hvad de duede til i forbindelse med fræsere, radrensere og plove. Forholdene var utaknemlige og gav ikke fuldgyldigt indtryk af maskiners og redskabers ydeevne. Et par plove syntes værd at stifte nærmere bekendtskab med.

På Middelfart kirkegård vistes hækklipning med el-klipper i ny og forbedret udgave (*Herning*). Det er hævet over enhver tvivl, at den elektriske hækklipper er tidsbesparende og dermed en økonomisk vinding, men det bør dog ikke forties, at ingen eksisterende hækklipper (hvad arbejdets udførelse angår) kan hamle op med det smukke arbejde, der kan præsteres af en mand med en hækkesaks, når han kan sit håndværk.

Det svenske firma *Orax* viste et kistesænkingsapparat. Kisten anbringes på et par gjorde fastspændt på to rullestokke, som holdes fastlåset af en pal i indgreb med et tandhjul. Ved sænkningen frigøres palen, og sænkningshastigheden reguleres med en håndbremse. Efter sænkningen frigøres gjordene i den ene side og trækkes op. Firmaet viste også, hvordan jorden omkring graven kan dækkes med grønne plasticætter, som også dækker gravens sider indvendig. Fikst og behændigt, men alligevel! Der var noget i dette, som bød anmeldere imod. Er det for gammeldags at mene,

at for megen teknik og simili ved graven gør det af med noget af den værdighed, som så absolut bør fastholdes netop her? Nok skal vi følge med tiden og ikke være bange for at prøve noget nyt, men her er da vist et område, hvor vi uden skade kan holde igen. Det samme synspunkt gælder den bombastiske kistevojn, hvor fint og gedigent den end var udført.

„Roadall“ betonbryder (B. Wulff) blev ikke demonstreret, men bør nævnes som et nyttigt hjælpemiddel til brydning af cementsokler, stiv lerjord, frostjord o. l. De, der har anskaffet den, undværer den nødigt. Bemærkelsesværdig var også en motorsav (*C. F. Petersen*, Kbhvn.), som demonstreredes ved fældning af en gammel udgæt kastanie på gårdspladsen. Her er et stykke værktøj af indlysende betydning, hvor der er tale om rydning og beskæring af nogen betydning.

I en af Hindsgavls sale vistes bogholderi, lølblade m. m., og flere steder fandt man skilte, nummerpæle, affaldssamlere og andet nyttigt til kirkegårdsbrug.

Det alsidige arrangement viste, at mange, gode hjælpemidler er for hånden, og selvfølgelig skal kirkegårdsledere benytte sig af tilbuddet. Gøres det ikke kritikløst, men således, at der er rimeligt forhold mellem nytteværdi og økonomi, vil de flest mulige interesser blive bedst mulig tjent.

H. D. Ørsted-Hansen.

Föreningen Sveriges Kyrkogårdsföreståndares kongres

i Karlstad i det naturskønne Värmland i dagene 4.—8. august 1959 opnåede en tilslutning, som sprængte alle rammer.

Stiftsgården Dömle, hvortil kongressen var henlagt, kunne kun huse halvdelen af de 107 kongresdeltagere. Resten måtte overnatte på 3 hoteller i Karlstad og blev kørt de ca. 40 km frem og tilbage morgen og aften.

Foreningens formand, stadsträdgårdsm. *Carl Fredby*, ledede mødet med venlig og klog taktik og havde æren for mødets vellykkede forløb.

Kyrkogårdsföreståndare *Jacob Gerremo* havde formidlet alle praktiske spørgsmål om indkvartering o. m. m. på forbilledlig måde.

Foreningsmæssige spørgsmål har kun intern interesse, men foredrag og ekskursioner, som vender udad, påtvinger sig til gengæld største opmærksomhed. *Ragnar Ekstedt*, *G. V. Walberg* og *Ivar Andersson* behandlede emnet „renovering“ af kirkegårde, og *Walter Lindström*, *Tage Attermark* og byggnadsrådet *David Dahl* urnelunde, hvad man i Danmark nærmest vil kalde fællesurnegrave.

En sådan koncentreret af emner viste sig at give dybde i behandlingen. Tanken bør følges op af andre faglige organisationer.

De mange ekskursioner til kirkegårde i Värmland understøttede yderligere behandlingen af de omtalte emner.

Trädgårdsarkitekt *Edv. Jacobson* viste rundt på Rottneros og talte med varme om de fine kunstværker i deres overordentlig harmoniske omgivelser, som skyldes hans arbejde gennem 25 år.

Kongressen omfattede bustur til Oslo, hvor *Magne Rygg* og *Pål Saeland* fortjenstfuldt viste rundt og begrundede omlægningen af kirkegårdene i Oslo, et arbejde, der ligger helt på linie med det, som foregår i Sverige.

Vi var 6 danske, som nød det storartede kameratlige samvær med de „trevliga“ svenske kolleger og modtog rige impulser i bevidstheden om, at vi i Danmark ikke har holdt tempoet for udviklingen.

Aage Fich.

Fra danske dagblade

- 11% 1959 Sorø Amtstid.: Der søges jord til udv. af Store Fuglede kgd.
- 12% Lol. F. Venstrebl.: Der søges tilskud fra arbejdsminist. til udv. af Hillested kgd.
- 13% Vendsyss.-Tid.: Sæby kommune sælger jord bag tekn. skole til udv. af kgd. (havearkitekt *Johannes Tholle*).
- 14% Fyns Venstrebl.: Middelfart kgds-udv. udføres etapevis.
- 16% Skive Folkebl.: Der ønskes ændret placering af Brårup kgd. ved Skive (professor *C. Th. Sørensen* og havearkitekt *A. Levin*).
- 16% Sjæll.posten: St. Mikkels kgd. i Slagelse får filialkgd.
- 18% Ålborg Amtstid.: Udv. og omlægn. på Ålborg Søndre kgd.
- 18% Politiken, kronik: Et navn og en sten (Jægerspris, *H. P. Rohde*).
- 21% Soc.-Dem.: Købh. katolsk Vestre kgd. skal udvides (kr. 30,000).
- 30% Sorø Amtstid.: Familiestrid i Fuglebjerg om gravsten.
- 30% Holstebro Dagbl.: Holstebro kommune køber areal for ny kgd.
- 3% Kalundb. Folkebl.: Uby kgd. skal udvides.
- 3% Herning Folkebl.: Herning kgd. skal udv. med ca. 1000 grave (kr. 125,000, insp. *C. Walbjørn Christensen*).
- 7% Holbæk Amts Venstrebl.: Arb. med udv. af Asnæs kgd. snart færdigt (arkitekt *Hessellund Andersen*, konsulent *Hemmingsen* og dræningsmester *Sv. Hansen*).

8% Holstebro Dagbl.: Herning byråd bevilger kr. 40,000 til udv. af kgd.

10% Helsingør Dagbl.: Sognerådet i Skævinge-Gørlose anbefaler, at Skævinge inddrager en del af præstegårdshaven til kgd.

13% Flensborg Avis: Åbenrå kgd. får nyt udseende.

15% Sønderjyden: Udv. af Notmark kgd. m. 1/2 td. land (arkitekt *Junggreen-Have*).

22% Herning Folkebl.: 45 unge tyskere gør flygtningekgd. i Gedhus i stand.

1/8 Skanderborg Amts Avis: Der købes jord til udv. af Låsby kgd.

5% Ringkøbing Amts Dagbl.: Mindeanlæg indrettes på No gl. kgd.

6% Ringkøbing Amts Dagbl.: Skern mhsr. søger større kgdsudv.

7% Ringkøbing Amts Dagbl.: Vorgod kgds.udv. er fuldført (kr. 23.352,—, havearkitekt *Johannes Tholle*, anlægsg. *Ernst Andersen*).

7% Loll. F. Folketid.: Kettinge kgd. skal udvides (havearkitekt *Johannes Tholle*).

8% Fyns Tid.: Der indrettes urnehave på gammel klostergrund i Fåborg.

12% Skive Folkebl.: Kirkegårdssagen i Skern udsat i 2 år.

13% Ålborg Amtstid.: Visborg kgd. skal udvides.

15% Viborg Stifts Folkebl.: Der købes areal syd for Viborg kgd. til ny inspektørbolig (arkitekt *Danielsen*) og kgdsudv.

15% Thisted Amts Avis: Reguleringen af Thisted Vestre kgd. skal fortsættes (insp. *Hasselstrøm*).

24% Viborg Stifts Folkebl.: Sparkær kgd. skal udvides med 1 1/2 td. land.

29% Næstved Tid.: Nordiske kirkegårde arbejder på samme linie.

31% Holbæk Amts Venstrebl.: Udv. af Kundby kgd. indviedes ved høstgudstjenesten af pastor *Zwergius* (havearkitekt *Johannes Tholle*, murer *T. Christensen*, gartner *Oluf Pedersen*).

1/8 Sjællands Posten: Plan om ny stor fælleskgd. i Slagelse.

23% Politiken, Lyt: Hvor stenene vender mod øst (jødekgd. i Møllegade, Kbh.).

3% Randers Dagbl.: Auning kgd. udv. imod nord (ark. *Edv. Thomsen*, Randers).

Fra norske dagblade

- 9% Fædrelandsvennen: Kgds.muren i Birkenes flyttast.
- 15% Sogn og Fjordane: Kgd. på Nes må utv.
- 18% Larvik Morgenavis: Kgd.utv. i Tjølling (kr. 5,000, 500 grave).
- 20% Kongsberg Dagbl.: Øvre Sandsvær kgd. dræneres.
- 27% Nordtrønderen m. fl.: Utv. av kgd. ved Bjørhusdal kapell.

20% Sarpen: Borge vil få en egenartet og meget fin skogskgd. (bygartner *Skinnarmo*).

20% Drammens Tid.: Kgd. i Strømgodset.

1/7 Romsdalsposten: Storarbejd på Gjernes kgd.

1/7 Agderposten: Engene kgd. i Øyestad skal utv.

1/4 Østland-Posten: Når gravene forfaller.

9/7 Tromsø: Bygdekgd. bra stelt i Tromsøysund.

18/7 Jarlsberg: Klar for ny omleggn. av Botne kgd.

27/7 Helgeland Arbeiderbl.: Utv. av kgd. i Hattfjelldal.

28/7 Aftenposten: Der skal utskrives en interskandinavisk konkurrence om ny gravlund ved Alfaset i Oslo.

10% Haugesund Dagbl.: For og imot flytn. av kgd. ved Holmedal i Utåker.

21/8 Akersposten: Interpellation om gravlund ved Sognsvann for Oslo.

21% Østfold Bygdebl.: Omleggn. av gravfeltene på kgd. i Os og Rakkestad.

20% Romsdal Folkebl.: Kgd. i Eresfjord vert modernisert.

28% Porsgrunn Dagbl.: Bamble kgd. utv. m. 5 dekar prestegrdsjord.

20% Vestlandske Tid.: Utv. av kgd. på Hisøy.

3% Kragerø Bl.: Kragerø kgd. agtes regulert.

3% Firda Folkebl.: Utv. av gravpl. i Folkestad.

1/8 Tiden: His kgd. får c. 150 nye gravar.

5% Fremtiden: Bårehuset i Sande ferdig til jul.

Fra svenske dagblade

31/7 Värmlands Folkbl.: Grus ersätss av gräs på Stora Kils kgd.

5% Nya Verml. Tid.: Ruds kgd. i Karlstad väkte Danskars beundran.

15% Östgöta Corresp.: Gamleby kgd. utv. m. 900 gravpladser (kr. 100,000).

15% Nya Verml. Tid.: Invigning av kgd. i Hällefors i höst.

25% Sydöstra Sveriges Dagbl.: Ny kgd. på 15,000 m² i Asarum.

Fra tidsskrifterne

Der Naturstein nr. 6: Grabmal Schmidt. — Nr. 8: Diverse gravmælebilleder. — Nr. 9: Grosse friedhofskulturelle Tagung in Dortmund. Tilæggsbl.: Der Gedanke der „Gemeinsam Linie“ in der Grabmalgestaltung.

Deutsche Friedhofskultur nr. 6: Bessere Grabgestaltung (*E. Wolter*). Friedhofsgestaltungsprobleme, undogmatisk diskutiert (*V. Calles*). Gute Grabmäler (*Heribert Calleen*). Neue Friedhofskapelle auf dem Waldfriedhof Kupferberg

in Detmold (*Fr. Morie*). Wie halte ich meinen Friedhof in Ordnung (*Hermann Backer*). Sorgenkind Bodenbedecker (*Herbert Grünwald*). Werbung für den Friedhof (*Franz Tempich*). Zu Lage der Gesetzgebung auf dem Gebiet des Friedhofs- und Bestattungswesens (*Jürgen Gaedge*). — Nr. 7: Erfahrene Wege — bessere Wege. Besichtigung der Sonderschau „Friedhof und Grabmal“. Gedanken zur Sonderschau. . . Immer wenn die Heide blüht, Neue Wege der Friedhofsgestaltung in Neumünster. Die neue Friedhofskapelle in Neumünster m. m.

Friedhof und Denkmal nr. 5/6: Du und dein Friedhof. Grabbepflanzung. Du willst ein Grabmal in Auftrag geben. Vorschläge für Grabmalinschriften.

Garten und Landschaft nr. 7: Wo liegt die Grenze der Persönlichkeitsentfaltung auf den Friedhöfen? (*Werner Lendholt*). — Nr. 8: Gärten am See (*Gerda Gollwitzer*) m. billeder af mønsterkgd. i Zürich.

Gartner-Tidende nr. 34: Den lille mekanisering (vanding på kgd., *Ole Olsen*).

IGNIS nr. 6: Kapellrummets utformning med hänsyn till ritual och liturgi (*Ragnar Stenberg*). Jordfästning och jordarter — aktuellt förr som nu (geng. fra VK). — Nr. 7: Om ekonomiska och praktiska förutsättningar för byggande av krematorier i mindre tätorter (*Nils Grufman*). Angående bestämmelser rörande urngravars utformning, utsmyckning och upplätelsetider (*H. Claesson*). Vejledende principer vid krematoriebygning i Danmark (*Magnus Lund*). — Nr. 8: Vilka faktorer påverkar främst valet av begängelseskick? (*Sten Hultgren*). Föreningen Sveriges Kyrkogårdsf. kongressar. Minneslundar och deras utformning (*D. Dahl*).

Kriegsgräberfürsorge nr. 4: Gefallehrung nach 200 Jahren. „Umbettung mit grosser Sorgfalt durchgeführt“. Niedersachsens letzter Soldatenfriedhof. Lommel wird am 6. Sept. eingeweiht. m. m.

Kunst und Stein nr. 4: Gedanken zur Friedhof- und Grabmahlschau an der G/59. mm. — Nr. 5: Der Friedhof im Stadtbild (*E. Lanners, Zürich*). Besuch im Musterfriedhof an der G/59.

Landsbygraveren nr. 7: Cirkulæret er kommet (om regulering af honorarer). — Nr. 8: Landsbygraveren (*Aug. F. Schmidt*). „Landsbygraveren“ og provsterne (*J. Exner*). — Nr. 9: Jep Ringer. Redskabsdag på Hindsgaul (indbydelse).

Menighedsrådenes Blad nr. 6: Gravfreden må respekteres (om „tyskergravene“). Om orden på kirkegårdene (*Johannes Tholle*).

Steinmetz und Steinbildhauer nr. 6: Grabzeichen in dunkeln Hartgestein. — Nr. 7: Friedhof und

Grabmalschau auf der Gartenbauausstellung Zürich 1959. Mustergrabsteine der AFD aus Hartgestein in materialgerechter Bearbeitung (*Chr. Goldschmidt*). — Nr. 8: Erfahrene Wege, bessere Wege. Friedhofskulturelle Tagung auf der Bundesgartenschau.

Viola 12/8: Kyrkogårdsf. på kongress i Karlstad (referat). 19/8: Landets kyrkogårdschefer på svensk-norsk studieresa (referat).

Fra det faglige bogmarked

James C. Rose: *Creative Gardens*. 4°, 208 s., Reinold Publ. Corp., New York.

En mærkelig og bemærkelsesværdig bog om, hvordan en have kan indrettes på flere måder, og med billeder af resultater af en amerikansk havearkitekts arbejder i forskellige af USA's stater. Der er arbejdet både med haver uden huse og med sådanne og med visionære sidespring til Versailles og andet som baggrund for teorier om haver og deres indhold. Et væld af billeder supplerer teksten og viser, at der navnlig er lagt vægt på det skulpturelle motiv som helhedsindtryk, — ikke altid tiltalende og ofte overlæst og konstrueret.

Danmarks vilde planter (Branner og Korch) er nu kommet til hefte 10, hvis hovedindhold er ærteblomstfamilien samt surkløver- og storke næbsfamilien, — af den sædvanlige fine standard.

Trees in Town & City. Ministry of Housing & Local Government. 8°, 84 s., Her Majesty's Stationery Office, London 1958. 7 sh. 6. pence.

Denne officiose bog om træer i store og små byer er et *team work* og inddelt i 4 kapitler med indhold som: træer og byer i dag, — plantning for fremtiden, — valg og pleje af træer samt en alfabetisk liste over egnede træer med karakteristik af dem m. m.

Der er over 100 billeder, som alle stammer fra engelske situationer og er ret nye, og et forord fra ministeren. Denne siger meget rigtigt, at de fleste af os tager det for en selvfølge, at man har træer i byerne, og vi føler først rigtigt for dem, når de fældes eller ødelægges; i bogens indledning siges det, at bogen udsendes for at stimulere opmærksomheden om træerne og for at forsøge at få folks naturlige interesse for træerne gjort fyldigere og bedre underbygget. Det er synsbillederne, det visuelle, der lægges vægt på. Selv om den først og fremmest henvender sig til englændere, har den dog også bud til andre europæiske fagfolk, der arbejder med byer eller træer, eller med begge dele. Der er et enkelt billede fra en kirkegård og et fra en

garden of rest (urnelund), men hvordan det kan være, at bilerne ikke dominerer mere i gadebilledet end tilfældet er, forstår man knapt.

Resolutioner m. m.

Kirkeministeriets skriv. af 1 $\frac{1}{2}$ 56 til stiftsøvrigheden over Roskilde stift om i hvilket omfang menighedsrådet ved syn over ikke-selvejende kirker har ret til at få sine ønsker vedr. kirkebygningen og kirkegården tilført synsprotokollen.

I den med stiftsøvrighedens skrivelse af 25. februar 1956 hertil tilbagefulgte sag angående synsudsættelse vedrørende den ikke-selvejende Gunderslev kirke er der rejst spørgsmål om, hvorvidt menighedsrådet ved de årlige syn har ret til at få optaget sine ønsker vedrørende kirkebygningen i synsprotokollen, idet kirketiendeejeren ikke formener, at menighedsrådet er berettiget hertil, men kun til at få optaget bemærkninger om de faktisk stedfundne udsættelser med hensyn til forefundne mangler.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, herunder for kirketiendeejeren, at menighedsrådet efter ministeriets formening må have ret til såvel ved synene, der ledes af provsten, som ved synene, der ledes af kirketiendeejeren, at få tilført synsprotokollen de bemærkninger, som rådet måtte ønske tilført, for så vidt disse vedrører arbejder og lignende ved kirken eller kirkegården — uanset om de pågældende arbejder måtte være gjort til genstand for synsudsættelse eller ikke.

Kirkeministeriets skriv. af 8/8 56 (til direktøren for nationalmuseet) om, hvorvidt overdragelse af en kirkegård til nationalmuseet indebærer, at de for kirkegårde i lovgivning m. v. fastsatte bestemmelser vedr. kirkegårde ikke længere har gyldighed for det pågældende areal.

Efter at kirkeministeriet i skrivelse af 23. juli 1955 havde tiltrådt, at Bjørnsholm kirkegård ved Vitskøl kloster på nærmere angivne vilkår overgik til nationalmuseet som fredet areal, har nationalmuseet i skrivelse af 30. juni 1956, jfr. skrivelse af 31. juli 1956 oplyst, at man i forbindelse med en allerede indledet omfattende restaurering af Vitskøl klosterruin og en regulering af det omliggende areal påtænker i forståelse med forstanderen for optagelseshjemmet Vitskøl kloster at ændre den med henblik på forevisning af kirkeruinen for besøgende etablerede opsynsordning, således at de besøgende får adgang til ruinen nord for klosterbygningen igennem den umiddelbart op til ruineterrænet liggende kirkegård i stedet for, at de som hidtil skal gives adgang til kirkeruinen syd fra

ved at passere gennem klosterbygningens nordfløj. Hensynet til den fornødne kontrol med adgangsbilletterne ved en sådan nyordning forudsætter imidlertid, at den gamle kirkegård inddrages i det område, hvortil adgang kun kan opnås ved at løse billet.

Under henvisning hertil har nationalmuseet udbedt sig en udtalelse fra kirkeministeriet med hensyn til, hvorvidt den i 1935 skete overdragelse af nævnte kirkegård til nationalmuseet indebærer, at alle de for kirkegårde gældende særlige bestemmelser dermed er trådt ud af kraft for denne kirkegårds vedkommende, idet museet har anført, at spørgsmålet har betydning for nationalmuseet med henblik på fastsættelsen af arten og omfanget af de ændringer af kirkegården, som man kunne tænke sig gennemført i forbindelse med den ovennævnte nyordning af adgangsforholdene til kirkegården.

Nationalmuseet har som sin opfattelse gjort gældende, at overdragelsen af kirkegården til museet indebærer, at denne fra overdragelsen at regne ikke længere anses som kirkegård i den forstand, at de for kirkegårde i lovgivningen m. v. fastsatte bestemmelser har gyldighed for det omhandlede jordstykke, men at området blot må betragtes som et „fredet areal“, jfr. ministeriets skrivelse af 23. juli 1935.

Det fremgår i øvrigt af sagen, at pligten til vedligeholdelse af kirkegården nu er overgået til socialministeriet, til hvilket Vitskøl kloster blev overdraget fra undervisningsministeriet den 1. april 1943.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at de almindelige bestemmelser vedrørende kirkegårde vel ikke umiddelbart og i deres helhed kan anses for gældende for en kirkegård som den heromhandlede, efter at den er overgået til nationalmuseet, men at ministeriet dog ikke i så henseende kan indtage et alt for afgjort standpunkt, idet det bl. a. må følge af det i ministeriets fornævnte skrivelse af 23. juli 1935 tagne forbehold — om fri og uhindret adgang for de familier, der har gravsteder på kirkegården — at almindelige kirkegårdsbestemmelser til en vis grad må respekteres. Ministeriet må i det hele, såfremt der måtte opstå tvivl, udbede sig sagen forelagt til afgørelse i de enkelte tilfælde.

Det tilføjes, at ministeriet ikke for sit vedkommende har noget at indvende imod gennemførelsen af de foranstaltninger, hvorom der opnåedes enighed ved et møde på kirkegården den 15. juni 1956.

Kirkeministeriets skriv. af 29/ 56 (til stiftsøvrigheden over Ribe stift) ang. **pligten til oplæg blandt kirkens midler af kapitaler, der indbetales som vederlag for kirkers overtagelse af vedligeholdelsen af gravsteder.**

Efter at ministeriet i skrivelse af 25. juli 1956 havde udtalt, at man ikke kunne tage stilling til et af A. menighedsråd fremsendt andragende om lån af stiftsmidlerne til opførelse af et ligkapel på A. kirkegård, før menighedsrådet havde opfyldt sin forpligtelse til at indbetale de for vedligeholdelse af bestemte gravsteder på A. kirkegård erlagte kapitaler til stiftsmidlerne, jfr. kgl. anordning af 20. april 1953 § 23, stk. 2, har menighedsrådet i et med stiftsøvrighedens skrivelse af 7. september 1956 fremsendt andragende påny anholdt om det omtalte lån af stiftsmidlerne, uanset at rådet endnu ikke har indbetalt alle gravstedskapitaler blandt stiftsmidlerne, idet menighedsrådet har henvist til, at en del af vedkommende gravstedsejere modsetter sig, at gravstedskapitalerne overføres fra den lokale sparekasse til stiftsmidlerne.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at da der ikke er fremkommet nye oplysninger, som kunne begrunde en ændring af den i ministeriet i fornævnte skrivelse af 25. juli 1956 truffede afgørelse, finder ministeriet at burde fastholde, at de pågældende gravstedskapitaler — ifølge det tidligere oplyste 5 kapitaler på i alt ca. 2 500 kr. — må indbetales til forvaltning blandt stiftsmidlerne, forinden der kan blive spørgsmål om ydelse af lån af stiftsmidlerne til A. kirke.

Det bemærkes i denne forbindelse, at det almindeligvis *ikke* kan tilkomme gravstedsejere, der træffer aftale med en kirkegårdsbestyrelse om overtagelse af vedligeholdelsen af deres gravsteder mod indbetaling af et beløb en gang for alle, at øve indflydelse på, *hvor* kapitalerne skal anbringes. Indbetalingen af sådanne kapitaler er vederlag for tilsagnet om og garantien for vedkommende gravsteders vedligeholdelse i en vis periode, og det tilkommer alene de kirkelige myndigheder at træffe bestemmelse om, hvorledes der skal forholdes med kapitalerne. Såfremt vedkommende private ikke mener at kunne acceptere dette, må man eventuelt have menighedsrådet henvist til at tilbagelevere gravstedskapitalerne til de pågældende og fragive sig vedligeholdelse af gravstedet.

Det tilføjes, at der undtagelsesvis af ministeriet kan gives tilladelse til anbringelse af kapitaler af den her omhandlede art på anden måde, hvor særlige omstændigheder — f. eks. en testamenterisk bestemmelse — måtte begrunde det,

jfr. fornævnte kgl. anordning af 20. april 1953 § 23, stk. 2. Såfremt menighedsrådet med henvisning til denne bestemmelse måtte ønske at søge ministeriet om tilladelse til, at enkelte vedligeholdelseskapitaler ikke inddrages blandt stiftsmidlerne, må der forelægges ministeriet nærmere oplysninger om hver enkelt kapital og de særlige omstændigheder, der for de enkelte kapitaler kan påberåbes til støtte for en sådan særordning. Som nævnt er det i denne henseende ikke tilstrækkeligt, at vedkommende gravstedsejer har ønske om, at kapitalerne er anbragt i et lokalt pengeinstitut.

Endelig bemærkes, at der — som udtalt i ministeriets cirkulære af 30. november 1944, næstsidsste stykke — naturligvis intet er til hinder for, at gravstedsejere uden om menighedsrådet træffer aftaler med f. eks. en sparekasse om hensættelse af kapitaler til vedligeholdelse af gravsteder, men man henleder opmærksomheden på, at sådanne aftaler er uden forbindelse for kirken, og at de iøvrigt næppe giver de pågældende gravstedsejere nogen garanti for, at deres gravsteder vedligeholdes behørigt i det ønskede tidsrum, idet banker og sparekasser formentlig ikke påtager sig så vidtgående forpligtelser.

Kirkeministeriets skriv. af 27/56 til stiftsøvrigheden over Roskilde stift) om, hvorvidt en kirkegårdsformand og ringer under ferie kunne oppebære feriegodtgørelse af sine ekstraintægter ved kirken.

I et med stiftsøvrighedens erklæring af 31. august 1956 hertil indsendt andragende har A. menighedsråd udbedt sig en udtalelse herfra i anledning af, at kirkegårdsformand og ringer ved A. Kirke N. N. over for rådet har besværet sig over, at han i henhold til bestemmelserne i ministeriets cirkulære af 26. april 1956 om feriegodtgørelse vil være udelukket fra som hidtil ved siden af fuld løn som kirkegårdsformand og ringer under ferien tillige at oppebære feriegodtgørelse af sine ekstraintægter ved kirken.

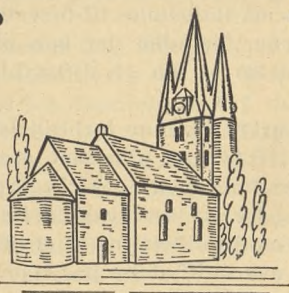
Det fremgår af sagen, at den pågældende som kirkegårdsformand oppebærer et honorar af 4.380 kr. årlig foruden sædvanligt honorartillæg samt et personligt tillæg, stort 1.900 kr., og at der er tillagt ham som ringer ved kirken et honorar af 1.100 kr. årlig med tillæg af sædvanligt honorartillæg.

Det er endvidere oplyst, at kirkegårdsformanden virker som fyrbøder ved kirken, og at han vederlægges herfor med 6 kr. med sædvanligt honorartillæg pr. fyring, samt at hans indtægt herved og ved overarbejde m. v. i de senere år har andraget i alt omtrentlig 1.400 kr. årlig.

Det fremgår af sagen, at tilsvarende forhold gør sig gældende for så vidt angår kirkekone ved A. kirke, fru O. O., der hidtil ud over ferie med fuld lønning som kirkekone har oppebåret feriegodtgørelse i forhold til sine ekstraintægter for rengøring af kirke og kapel efter bryllup og begravelse på søgnedage.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at i henhold til lov nr. 65 af 31. marts 1953 om ferie med løn, jfr. også ministeriets fornævnte cirkulære, er der alene hjemmel til enten at yde de pågældende ferie med løn i 3 uger eller, såfremt de måtte foretrække det, at yde dem en godtgørelse på 6 pct. af den i det foregående ferieår indtjente løn m. v., herunder indtjente ekstraintægter, medens der ikke er hjemmel til — således som det hidtil har været tilfældet — at yde de pågældende såvel ferie med fuld løn som feriegodtgørelse af de i det forudgående ferieår indtjente ekstraintægter.

Såfremt de pågældende herefter måtte foretrække at kræve sig udbetalt den omhandlede godtgørelse på 6 pct. af de i det forudgående ferieår indtjente beløb ved kirken, henledes derhos opmærksomheden på, at der ved beregningen af denne godtgørelse må bortses fra løn udbetalt under de pågældendes ferier i det forudgående ferieår.

Kistevoгне
Katafalkeг
Kransevoгне
Kransestativ
Gravmætter
Sænkeapparat

ORAX
VÄRGÅRDA
TEL. ALINGSÅS (0322) 200 38
SVERIGE

Mångårig erfaring
garanterat udmäktat
resultat